

DEEL 9 UIT DE SERIE MUSEUM DE LAKENHAL VERNIEUWT

SCHATKAMER VOL VERHALEN

Deze zomer opent Museum De Lakenhal na een verbouwing en renovatie van bijna drie jaar haar vernieuwde deuren. Dan wordt de schatkamer vol verhalen, het collectief geheugen van Leiden, teruggegeven aan de stad. Niet alleen het gebouw maar ook de opstelling van de collectie onderging een complete metamorfose. In het vernieuwde museum vind je geen chronologische en statische tentoonstellingen, maar échte verhalen van de stad. Die worden verteld alsof ze nog net zo relevant zijn voor de Leidenaars nu als destijds. Levende geschiedenis dus, opgedeeld in zeven kernverhalen.

Jori Zijlmans, Judit Krijgh-Bozsan en Christiaan Vogelaar voor het schilderij De Zelfopoffering van Burgemeester Pieter van der Werf, Mattheus Ignatius van Bree tussen 1816 en 1817

Montage Drieluik met het Laatste Oordeel, Lucas van Leyden ca. 1526-27, collectie Museum De Lakenhal

Neen bijvoorbeeld de Leidse Universiteit. Wat zou de stad zijn zonder de oudste universiteit van Nederland? Jori Zijlmans, conservator geschiedenis is verantwoordelijk voor de inrichting van de Universiteitskamer: 'In het oude museum was deze kamer vanwege ruimtegebrek het atelier voor collectiemedewerkers. Het verhaal van Leiden kun je niet vertellen zonder het verhaal van de Universiteit. Leiden kreeg de Universiteit cadeau in 1575 van Willem van Oranje, na de bevrijding van de stad. Het is dus ook geen toeval dat de Universiteitskamer grenst aan de Beleg & Ontzet-zaal. De Leidse Universiteit werd ook wel het Wonder van Europa genoemd omdat ze binnen een eeuw één van de meest gerenommeerde kennisinstellingen van Europa werd. Meer dan de helft van de studenten kwam uit het buitenland. Er werden mensen opgeleid die nodig waren om het land te besturen; juristen, predikanten, artsen, ingenieurs. De Universiteitskamer toont de enorme bloeiperiode direct na de oprichting.'

Pronkbeker

Uit een collectie met zoveel duizenden objecten zoals het museum heeft, kan de keuze nog best lastig zijn. De ruimte is beperkt; wat laat je wel en niet zien? Jori: 'Natuurlijk komen er portretten van de oprichters te

hangen, in de vitrines zullen chirurgische instrumenten te zien zijn uit het anatomisch theater, prenten van de universiteitsbibliotheek en de Hortus Botanicus, een beeld van Vrouwe Justitia uit de academische rechtbank, een schilderij van een plechtige promotiestoet dat we in bruikleen krijgen van het Rijksmuseum en een pronkbeker van de Engelse prinses Elizabeth Stuart. Maar het eerste wat je zal opvallen, is de vier meter lange geprepareerde zeventiende-eeuwse zaagvis; in die tijd was dat iets heel exotisch. Die sluit mooi aan op het kunstwerk van Mark Dion, een eigentijds rariteitenkabinet, dat je kunt bereiken via de trap in de ruimte.'

Zoektocht naar moderniteit

Iets korter geleden, maar onbetwist een Leids verhaal is de moderne kunst in het museum. 'Modern' in deze is iets minder modern dan je denkt: we spreken over moderne kunst vanaf de jaren 1860 tot omstreeks 1940. Judit Krijgh-Bozsan, conservator moderne kunst: 'Het thema van het verhaal over moderne kunst in het museum is de 'zoektocht naar moderniteit'. Bij het samenstellen van de collectiestukken was het de vraag: hoe manifesteerde zich het nastreven van modernistische idealen in Leiden en omgeving? Welke kunstuitingen droegen bij aan nationale en internationale kunstontwikkelingen? Hoe hebben ze zich deze op een originele, interessante manier eigen gemaakt? De toonzalen met

‘We willen in de tentoonstelling ‘Jonge Rembrandt’ uitzoeken wat we denken te weten over Rembrandt & Leiden’

Brillenverkoper, Rembrandt, ca. 1624, collectie Museum De Lakenhal

moderne kunst heb ik verdeeld in zeven thematische clusters, waaronder 'Mystiek en Verval', 'Kunst en Industrie', 'Pointillisme in Leiden', en 'Het Onthullen van een Innerlijke Wereld'.

Om de presentatie meer relevant te maken voor de bezoekers, wil het museum heden en verleden met elkaar verbinden. Er staat en hangt dus ook hedendaagse kunst tussen de moderne werken, die Judit in samenwerking met Nicole Roepers, de conservator actuele kunst, heeft geselecteerd. Naast bestaande collectiestukken, werden er speciaal voor deze nieuwe opstelling ook werken van hedendaagse Leidse kunstenaars aangekocht. Zo hangt er naast het 'Portret van Jenny' uit 1888 door Menso Kamerlingh Onnes een scherm met daarop het videowerk 'Amethyst' van de Leidse kunstenaar Koen Hauser.' Theo van Doesburg krijgt maar liefst een hele zaal in het vernieuwde museum. De kunstenaar richtte in Leiden 1917 De Stijl op, een tijdschrift dat later een kunstbeweging werd die grote invloed had op de artistieke wereld in Nederland en ver daarbuiten. Judit: 'In de zaal wordt naast de ontwikkeling van zijn geometrische beeldtaal ook de invloedssfeer van De Stijl gepresenteerd. Centraal hangt uiteraard zijn 'Contra-compositie VII'. Van Doesburgs geheime betrokkenheid bij een geheel andere internationale lijn van filosofische redevoering, dada, komt ook aan de orde.'

Naast bestaande collectiestukken, werden er speciaal voor de nieuwe opstelling van de moderne kunst ook werken van hedendaagse Leidse kunstenaars aangekocht

Het levende verhaal van Rembrandt

Wie mag er ábsoluut niet ontbreken in de kernverhalen van Museum De Lakenhal? Juist, Leidens grootste zoon Rembrandt van Rijn. Vanaf de opening zal het bekende werk 'Brillenverkoper' te zien zijn voor het publiek, en op 2 november volgt de tentoonstelling 'Jonge Rembrandt', een echte publiekstrekker. We zitten namelijk in een bijzonder Rembrandtjaar: het is 350 jaar geleden dat de meester overleed. Conservator oude schilder- en beeldhouwkunst Christiaan Vogelaar: 'Museum De Lakenhal heeft één van de oudste museale verzamelingen van Nederland. Wanneer je voor dit Leidse museum werkt is Rembrandt onvermijdelijk je onderwerp, maar je kunt het slechter treffen! Dit jaar maak ik de tentoonstelling 'Jonge Rembrandt'. Hierin zijn Leidse werken te zien en uit de eerste twee jaar dat hij in Amsterdam werkte, om ook die overgang te belichten. Een prachtig onderwerp. Het is de vijfde tentoonstelling die ik over de schilder maak, maar verreweg de meest ambitieuze. De werken komen uit alle hoeken van de wereld, bruiklenen van Los Angeles, Londen, het Louvre, Turijn, Duitsland... Daar gaat jaren

‘Keuzes, keuzes, keuzes.
Wat laat je wel zien en wat
laat je niet zien’

van onderhandelen aan vooraf, en méér musea gaan iets met Rembrandt doen. Gelukkig hebben we bijzondere bruiklenen kunnen krijgen waaronder ook werken die normaal gesproken nooit reizen, onbekende werken en uit privéverzamelingen.'

Het verhaal van Rembrandt is al zó vaak verteld, zijn werken zijn over de hele wereld bekend, hoe kun je daar nog iets nieuws aan toe voegen? Christiaan: 'We willen niet alleen maar de bekende verhalen vertellen, maar ook uitzoeken wat we denken te weten over Rembrandt & Leiden: is dat ook echt zo? Dus we zijn de archieven ingedoken en hebben ongelofelijk leuke dingen gevonden. Zo dachten we dat Rembrandt in 1631 weggaat en helemaal Amsterdams werd. Maar wat wij in de tentoonstelling gaan laten zien is dat hij veel langer met Leiden verbonden blijft. Gerrit Dou was filiaalhouder van zijn goedlopende atelier in Leiden en Rembrandt zelf pendelde gewoon heen en weer, in een halve dag met de trekschuit. In 1634 trouwde hij met Saskia van Uylenburgh; dan pas kiest hij helemaal voor Amsterdam. Belangrijke werken waarvan we eerder niet zeker wisten of die nu in Leiden of Amsterdam zijn geschilderd, krijgen nu een plekje.'

007 LEVEN!

Rembrandt is een onderwerp op zich, maar de schilder maakt onderdeel uit van nog een belangrijk verhaal van Leiden; de Gouden Eeuw. Christiaan: 'Er waren natuurlijk veel meer talenten in deze periode. De stad was best rijk en dus waren er opdrachten te vergeven. Mede daardoor kwam de schilderkunst in Leiden tot bloei. Je ziet dat er heel veel behoorlijk beroemde schilders uit Leiden komen; Gerrit Dou, Gabriël Metsu, Jan van Goyen. Ze waren niet alleen enorm getalenteerd, ze waren ook vernieuwers. De éigen omgeving werd het uitgangspunt; Hollandse polders, rommelige gezinstaferele, zelfportretten. Ze hebben ook een grote impact gehad op de zeventiende-eeuwse schilderkunst in de hele republiek, en dat begon in Leiden.'

Museum De Lakenhal geeft het museum aan het publiek terug: van 20 t/m 23 juni is iedereen van harte welkom tijdens een vrij toegankelijk openingsfestival. Vanaf 20 juni is de vaste collectie te zien en fotowerken van Marjan Teeuwen en Karin Borghouts. Van 2 november 2019 tot 9 februari 2020 is de tentoonstelling 'Jonge Rembrandt 1624-1634' te zien.